

Dr hab. Jarosław Bogucki, prof. UAP
Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu

Mosina, dn. 22.01.2025 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Bartłomieja Schmidta

sporządzona w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora
w dziedzinie sztuk plastycznych,
w dyscyplinie sztuk pięknych
na
Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu

TEMAT PRACY DOKTORSKIEJ
„Sztuka wobec problemów społecznych”

sporządzonej pod opieką promotorską
dr hab. Grzegorza Maślewskiego, prof. UMK.

Sylwetka doktoranta

Wykształcenie:

Bartłomiej Schmidt urodził się w 1994 r. w Toruniu. W 2009 r. rozpoczął naukę w Liceum Plastycznym w Rypinie. W 2014 rozpoczął studia na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu na kierunku rzeźba, które ukończył w 2019 r. broniąc dyplom magisterski. W kolejnym roku ukończył studia podyplomowe na kierunku przygotowanie pedagogiczne Instytutu Studiów Podyplomowych Wyższej Szkoły Nauk Pedagogicznych we Włocławku. W 2020 r. został uczestnikiem studiów doktoranckich w Szkole Doktorskiej Artium Humaniorum na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, które ukończył w 2024 r. W okresie dziewięciu lat był autorem trzech wystaw indywidualnych oraz brał udział w ośmiu wystawach zbiorowych, sześciu plenerach oraz jednym sympozjum.

wystawy indywidualne:

11.06.2021	Sztuka mimo pandemii Galeria Muz Toruń
23.08.2022	Mała Wystawa Galeria ZPAP Toruń
14.04.2023	Rzeczy Pospolite Galeria OD DO, Katedra Architektury Wnętrz, WSP UMK

wystawy zbiorowe:

21.04.2016	Wystawa Koła Naukowego Kwadrat pt. Przemiany Galeria 3.1, Katedra Sztuk Wizualnych UTP w Bydgoszczy
26.12.2016	Wystawa poplenerowa Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku
5.12.2016	Wystawa Koła Naukowego Kwadrat pt. Koło Rzeźby Galeria HOMO FABER, Centrum Kultury w Solcu Kujawskim
16.09.2017	Wystawa Festiwal Pasji Galeria Sztuki Młodzieżowego Domu Kultury w Toruniu
02.07.2021	Co mimo wszystko budzi Twoją nadzieję? Galeria Sztuki Wozownia w Toruniu, Wystawa Stowarzyszenia otwARTE

- 07.07.2021 XI Bałtyckie Triennale Medali. 500 lat sztuki medalierskiej na Litwie i Polsce
Wystawa Międzynarodowa - Polska/Litwa, Muzeum Okręgowe, Ratusz Staromiejski, Toruń; Nowy Arsenał, Litewskie Muzeum Narodowe, Wilno
- 11.2021 Tranformation XIII International Medallie Project 2021
Wystawa Międzynarodowa - Polska/Japonia
Chiba Prefectural Museum of Art, Muzeum Oyama Town
- 24.08.2022 Cosmos XV International Medallie Project 2023
Piwnica Gdańska, Ratusz Staromiejski Toruń

sympozja:

- 09 - 10.04.2022 Podnosząc Ziemię
Pałac Lubostroń, Sympozjum Stowarzyszenia otwARTE

plenery:

- 01 - 11.09.2015 Miejski Plener Rzeźby
Wąbrzeski Dom Kultury
- 16 - 27.09.2016 Miejski Plener Rzeźby
Wąbrzeski Dom Kultury
- 10 - 21.10.2016 Plener studencki z cyklu Ogólnopolska Płaszczyzna Współpracy Akademickiej (OPWA),
Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku
- 12 - 15.12.2018 Plener rzeźby w lodzie
Ledove Kralestvo Roznov pod Radhostem, Czechy
- 01 - 05.06.2020 Plener Land Art – Land Art dla Ziemi i dla klimatu
Barbarka w Toruniu
- 15 - 21.09.2024 Ogród - plener nauczycieli rzeźby
ASP im E. Gepperta we Wrocławiu,
Centrum Edukacji Artystycznej

Działalność studencka i dydaktyczna:

W latach 2015-19 był członkiem Rady Wydziału Sztuk Pięknych UMK. W 2018-19 był członkiem Komisji Rewizyjnej Samorządu Głównego UMK. Od 2019 r. jest członkiem Stowarzyszenia Artystycznego OtwARTE oraz nauczycielem przedmiotu Rzeźba w Liceum Sztuk Plastycznych w Golubiu-Dobrzyniu. W roku akademickim 2022/24 prowadził przedmiot rzeźba na kierunku Konserwacja Dzieł Sztuki na WSP UMK, a w 2023/24 przedmiot rysunek na kierunku Architektura Wnętrz na WSP UMK.

Czas studiów zarówno magisterskich a w szczególności doktorskich Bartłomieja Schmidta obfituje w szereg wydarzeń świadczących o aktywnej postawie twórczej doktoranta. Uczestnictwo w licznych wystawach zbiorowych i plenerach niewątpliwie wzbogaciło jego warsztat artystyczny ale przede wszystkim umożliwiło wymianę myśli oraz konfrontację własnej twórczości z twórczością innych artystów. Analizując dzieła powstałe w tym okresie wyraźnie widać rozbieżność poszukiwań i próby znalezienia własnego języka wypowiedzi artystycznej. Kreowane przez doktoranta dzieła, to z jednej strony prace figuratywne zrealizowane w tradycyjnych materiałach jak drewno, gips a także lód (prace *Rdzeń* - 2017 r. *Solidarność(?)* - 2017 r., *Hrana/The Edge* - 2018 r.); z innej zaś wyrażane za pośrednictwem symbolu i znaku (*Spółeczność* - 2016 r., *Jeszcze Polska...* - 2018 r.). W przyszłości te drugie okazały się mu bliższe i znalazły kontynuację w zrealizowanym dziele doktorskim. Z tego okresu szczególnie zainteresowała mnie rzeźba *Solidarność(?)*, którą umiejscawiam między formą klasycznego przedstawienia a potrzebą wyrażenia głębszej myśli. Przedstawia gipsowy odlew fragmentu dłoni w geście Wiktorii z utraconym palcem wskazującym, wyrażającej tym samym inny, zdecydowanie mniej pozytywny gest. Rzeźba ta kojarzy mi się z powstałym w okresie stanu wojennego dziełem Krzysztofa Bednarskiego *Victoria-Victoria*, które jak w przypadku dzieła Schmidta, również jest przedstawieniem gestu zwycięstwa z tą różnicą, że z odciętymi dwoma palcami. W przypadku pracy Schmidta, przekształcenie symbolu wolności w symbol nienawiści wydaje mi się równie interesującym rozwiązaniem. Analizując twórczość Schmidta trudno nie zauważyć dobrze rozwiniętego warsztat rzeźbiarskiego. W szczególności myślę o doświadczeniu z zakresu wykorzystania silikonów formierskich, które z pewnością wywarło wpływ na ostateczny kształt prezentowanego dzieła doktorskiego. Chciałbym zwrócić uwagę na proces

powstawania prac Schmidta, który samodzielnie podejmuje się realizacji swoich obiektów, co współcześnie, w szczególności w realizacjach konceptualnych nie wymagających sprawności manualnej, często nie jest praktykowane. W mojej ocenie bezpośrednia praca z materiałem - w tym wypadku cytując Schmidta *tworzywem* jakim jest silikon jest niezwykle istotna. Wykorzystany w jego pracach silikon nabiera zupełnie nowego znaczenia, staje się środkiem do osiągnięcia zamierzonego celu. Temat silikonu pojawia się wielokrotnie w różnych kontekstach dysertacji wskazując na dużą biegłość autora w zgłębianiu tajników tego materiału. Niewątpliwie wynikająca z doświadczenia umiejętność pracy z silikonem i znajomość spektrum jego możliwości pozwala na większą kontrolę i świadomość przebiegu całego procesu twórczego.

W kontekście dzieła doktorskiego warto wspomnieć o magisterskiej pracy dyplomowej zatytułowanej *Jeszcze Polska...* będącej pierwszą realizacją Schmidta, w której wykorzystał silikon jako tworzywo rzeźbiarskie, a także podjął próbę realizacji dzieła zakorzenionego w duchu sztuki krytycznej. Bartłomiej Schmidt w roku akademickim 2018/2019 został nagrodzony najważniejszym wyróżnieniem honorującym absolwenta Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika - medalem im. Tymona Niesiołowskiego za najlepszy dyplom artystyczny w Dyscyplinie Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki.

Ocena części teoretycznej rozprawy doktorskiej.

Na rozprawę doktorską mgr. Bartłomieja Schmidta składa się osiemdziesięcio pięć stronowy tekst, podzielony na trzy rozdziały główne, wstęp i zakończenie, spis fotografii, bibliografię i dokumentację fotograficzną dzieła doktorskiego, streszczenie oraz streszczenie i opis pracy dyplomowej w języku angielskim.

Dysertacja mgr. Bartłomieja Schmidta w dużej mierze zajmuje się pojęciem *sztuki krytycznej*, zjawiskiem artystycznym w którym znalazł inspirację i za którego przedstawiciela także się uważa. We wstępie powołuje się na dzieła reprezentantów tego nurtu, których największa aktywność w Polsce miała miejsce w latach 90-tych dwudziestego wieku oraz innych artystów i aktywistów podważających panujące *status quo*. Przytacza przykłady z twórczości Pawła Althamera, Natalii LL, Katarzyny Kozyry, Julity Wójcik czy dzieło aktywistek Elżbiety Podleśnej, Anny Prus i Joanny Gzyry-Iskandar a także przykłady dzieł zagranicznych jak: Banksego czy kontrowersyjną grafikę z tygodnika *Charlie Hebdo*. Poddaje analizie przytoczone

przykłady konfrontując ich przekaz z własnym poglądem na podejmowane w nich problemy.

Ważnym fragmentem wstępu dysertacji jest próba zdefiniowania własnych celów artystycznych związanych z potrzebą reakcji na współczesne zjawiska społeczne, których owocem był m.in. dyplom magisterski znajdujący rozwinięcie w dziele doktorskim. W końcowym fragmencie wstępu czytamy: "Przewód doktorski jest kontynuacją moich rozważań związanych z upadkiem symboli, podwalin naszego społeczeństwa i jego tożsamości. Widząc jak nieaktualne są definicje używane do opisywania aktualnego stanu rzeczy czuję się w obowiązku twórczego działania". W kolejnym rozdziale rozwija ten wątek pisząc: "Celem moich działań jest zwiększenie świadomości społecznej, a docelowo także próba zmiany hierarchii wartości odbiorcy poprzez konfrontowanie go z moimi rzeźbami. Staram się, aby moje prace rzeźbiarskie oddziaływały jako manifestacje społeczno-polityczne. Poprzez obiekty rzeźbiarskie i zawarcie w nich symboli, metafor czy skojarzeń staram się dotrzeć do świadomości odbiorcy, jednocześnie starając się dotrzeć do sedna sprawy." Przytoczone powyżej słowa znajdują odzwierciedlenie w twórczości Schmidta, który z wyczuciem i zręcznością podejmuje nurtujące go problemy społeczne, przekuwając je w intrygujący, wizualny komentarz.

Praca magisterska wydaje się momentem przełomowym, w którym wyklarowała się forma i język plastycznego przekazu Schmidta. Jego postawa artystyczna wydaje się autentyczna i szczerą, wynikać z głębokiego społecznego zaangażowania, wyznawanych przekonań oraz potrzeby zwrócenia uwagi odbiorców na istotne i nurtujące go problemy. Interesujące jest również analityczne podejście Schmidta do kwestii czytelności swoich dzieł oraz reakcji na nie odbiorcy. W trakcie wystaw, w których brał udział, prowadził sondaż wśród widzów na temat interpretacji swoich realizacji. Zebrane wyniki obserwacji wykorzystał w przygotowaniu ostatecznego kształtu dzieła doktorskiego oraz formy ekspozycji (Z przedstawionej dokumentacji wynika, że praca magisterska *Jeszcze Polska...* wystawiona była również poza galerią, co umożliwiło kontakt z szerszą publicznością w otwartej, przechodniej przestrzeni miejskiej).

Znaczną część drugiego rozdziału poświęca tematyce silikonu będącego dominującym materiałem zastosowanym w jego pracach. Następnie analizuje pojęcie *formy otwartej*, w myśl której powstałe dzieła sztuki odwołują się i wynikają z konkretnych wydarzeń i sytuacji, których kontekst nadaje im sens i właściwy

kierunek interpretacji. Poddaje analizie czynniki mające wpływ na różnorodność odbioru osobistego dzieła rzeźbiarskiego w szczególności, kiedy odwołuje się do niejednoznacznej symboliki.

W rozdziale trzecim powraca wątek silikonu w kontekście zagadnień formalnych i technologicznych, w oparciu o własne doświadczenia autora. Schmidt eksperymentuje z różnymi rodzajami silikonu, kolorem, trwałością, zagęszczaniem, tiksotropią czy zdolnością przepuszczania światła. Prezentuje efekty prowadzonych obserwacji na przykładzie własnych realizacji z okresu studiów doktorskich. Ostatni podrozdział poświęca w całości dziełu doktorskiemu. Wyjaśnia decyzję związaną z selekcją prezentowanych obiektów oraz formą ich ekspozycji w dwóch oddzielnych przestrzeniach. Kolejno opisuje każdą z realizacji wyjaśniając wyczerpująco dobór środków formalnych, sposób prezentacji oraz przekaz, którego jest wyrazem.

Dysertacja Bartłomieja Shmidta jest bogatym zbiorem własnych spostrzeżeń, ukazuje jego wnikliwość oraz silne zaangażowanie w podejmowane przez niego problemy. W wyczerpujący sposób wyjaśnia kierujące nim motywy w sztuce oraz źródła inspiracji. Praca ma przejrzystą i czytelną formę, jest bogata w ilustracje i odniesienia. Pozwala na szeroką analizę całokształtu kariery doktoranta w szczególności ciągłości prowadzonych badań i postępu w rozwoju drogi artystycznej.

Ocena części praktycznej rozprawy doktorskiej.

Prezentowane w dokumentacji dzieło doktorskie przedstawia eksponowane w przestrzeni galeryjnej trzy obiekty zatytułowane: "Krzyż", "Drzwi" i "Szafa". W dysertacji znajduje się obszerna dokumentacja poszczególnych elementów wraz z rzutem galerii z uwzględnieniem ich rozmieszczenia. W pierwszym pomieszczeniu znajduje się realizacja "Krzyż", w kolejnym "Szafa" natomiast w przejściu pomiędzy salami zainstalowana jest realizacja "Drzwi". W rozdziale trzecim znajduje się następujący opis koncepcji prezentacji: "Przestrzeń galeryjną ... podzieliłem na dwie sale tematyczne: jedną duchową - gdzie poruszam temat związany z wiarą i zagadnieniem kościoła jako instytucji, oraz drugą - społeczną - w której chciałem przedstawić współczesne trendy związane z fenomenem mediów społecznościowych i upublicznianiem swojego prywatnego życia do wglądu i oceny publicznej". Z dokumentacji można wywnioskować, że całość ekspozycji oświetlona jest skupionym, punktowym światłem wydobywającym z mroku poszczególne elementy kompozycji. Atutem tego typu oświetlenia, poza budowaniem nastroju

wpływającym na sposób odbioru dzieła i tworzeniem podniosłej atmosfery, jest także skupienie uwagi widza na określonym obiekcie oraz wzmocnieniu jego oddziaływania emocjonalnego. W szczególności w pracy "Drzwi" dodatkowo silnie światło, przenikając przez nierównomiernej grubości warstwę rozpostartej płachty silikonu, ukazuje jej miejscową transparentność.

Realizacja "Krzyż".

Przedstawia negatywową silikonową formę zdjętą "z drewnianego krzyża używanego w procesjach pogrzebowych", rozpiętą na wzór postaci Chrystusa na uproszczonej formie masywnego, połączanego krzyża. Cytując autora praca ta "to próba sformułowania pytania o wiarę i o to na jakich fundamentach jest ona oparta". Trudno nie łączyć symbolicznego *ukrzyżowania krzyża* z postępującym kryzysem religii chrześcijańskiej w Europie. Aktem tym autor dokonuje dekonstrukcji jednego z najważniejszych w kulturze chrześcijańskiej symbolu.

Realizacja "Drzwi".

Jest to negatywowa forma ściągnięta ze starych drzwi z mieszkania autora, rozpostarta na wzór kotary w przejściu między dwoma salami galerii. Forma ekspozycji zmusza odbiorcę do wejścia w interakcję z pracą. Przechodząc do kolejnego pomieszczenia konieczne jest odciągnięcie ciężkiej płachty silikonu torując drogę z jednej sali do drugiej. Prezentowane przez doktoranta drzwi, paradoksalnie, są jednocześnie zarówno zamknięte jak otwarte. Stanowią granicę oraz jej brak. Symbolika drzwi jest bogata i różnorodna, podobnych antonimów można by doszukać się tutaj wielu.

Realizacja "Szafa".

Instalacja składa się ze zawieszonego pod sufitem żywicznego odlewu bogato zdobionego zwieńczenia szafy gdańskiej. Od spodu zwieńczenia wiszą na drucianych wieszakach, na podobieństwo ubrań, dwa silikonowe pozytywy przedniej i tylnej strony nagiego ciała autora. Poniżej całości, na podłodze znajduje się czarna rama sugerująca konstrukcję brakujących ścian symbolicznej szafy. Wykorzystanie silikonowych odlewów w kontekście własnego ciała nie jest wprawdzie nowym rozwiązaniem, niemniej jednak w zaproponowanej przez Schmidta wersji jest interesującą propozycją. Niewątpliwie jest to najbardziej osobista z prezentowanych prac autora, wykorzystuje w niej: "najbardziej skryty i prywatny aspekt, jakim dysponuje", wizerunek własnego ciała. Jest to także jedyna praca, w której rezygnuje z negatywowego przedstawienia na rzecz werystycznej formy pozytywowej.

Prezentowane silikonowe powłoki nieodparcie kojarzą się z motywem skóry, formą zewnętrznej ochrony, metaforą maski, granicy między wewnątrz a zewnątrz. Podążając za myślą socjologa Ervinga Goffmana, życie społeczne można porównać do teatru. Ludzie „odgrywają” swoje role na „scenie” życia codziennego, zakładając maski, które uznają za odpowiednie dla danej sytuacji. Autor odwołuje się do „problem(u) zatarcia się granicy między tym co prywatne, a tym co publiczne w kontekście współczesnych mediów społecznościowych”. Permanentnego publicznego obnażania się. Dla mnie jednak, odwieszone do szafy metaforyczne *skóry* mogą stanowić także rodzaj zdjętego kostiumu jaki na co dzień przywdziewamy. Spoglądając na wykorzystany element szafy gdańskiej trudno nie oprzeć się wrażeniu odwróconego do góry dnem wieka trumny. Nie potrafię określić na ile jest to celowy zabieg, w tekście dysertacji nie znajduje się żadne tego typu odniesienie. Nie mniej jednak skojarzenie to, w szczególności w zestawieniu z silikonowymi powłokami, rozszerza pole interpretacji o eschatologiczny kontekst.

W prezentowanym dziele doktorskim główną rolę stanowią elementy wykonane z silikonu, które nadają pracy wymowny i oryginalny charakter. Obiekty będące matrycą dla powstałych form, pomimo wynikającej z plastyczności silikonu deformacji, są w nich w pełni czytelne. Dokonana przez Schmidta transformacja przeobraża przedstawiane obiekty w ich symulakry, imitację oryginałów pozbawionych ich najistotniejszej cechy - kształtu. W ten sposób okaleczone formy przestają spełniać swe funkcje. Istnieją już tylko w sferze zniekształconego znaku. Deprecjonują zawarte w ich symbolice znaczenie.

Zestawienie silikonowych powłok z towarzyszącymi im, używając słów autora, „ekspozytorami” w formie połączanego krzyża, fragmentu gdańskiej szafy czy drewnianej ościeżnicy drzwi, ma dodatkowy cel, ukierunkowuje widza na zamierzony przez autora sposób interpretacji. Elementy te stanowią istotne dopełnienie kompozycji, wzmacniają zawarty w nich przekaz i stawiane przez autora pytania.

Artyści sięgają po silikon skuszeni jego możliwościami pozwalającymi niemal do złudzenia imitować tkankę ludzkiej skóry. Jego tekstura, elastyczność a nawet pewna transparentność pozwala na tworzenie niezwykle realistycznych, antropoidalnych form. Za przykład może posłużyć twórczość współczesnych artystów takich jak Ron Mueck czy Patricia Piccinini. W przypadku realizacji Schmidta silikon spełnia jednak całkowicie odmienną rolę. Nie służy imitacji lecz wręcz przeciwnie, wykorzystuje plastyczność silikonu w celu odkształcenia formy,

pozbawienia jej konstrukcji, stałej konsystencji. Elastyczne powłoki w surrealistyczny sposób stanowią coś w rodzaju doskonale odwzorowującej powierzchnię wylinki, odartej z formy skóry. Jak sam je nazywa, "są one *cieniem* form". Decydując się na pozostawienie różu będącego bazowym kolorem silikonu formierskiego, dodatkowo wzmacnia narzucającą się analogię do ludzkiego ciała.

Konkluzja

Przedstawiona dysertacja prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną, jest ciekawym ujęciem problemu przedstawionym w sposób czytelny i logiczny. Jest świadectwem wnikliwości i głębokiej znajomości tematu, szczególnie w obszarze sztuki krytycznej, w której porusza się autor. Doktorant wykazuje dużą wrażliwość na kwestie społeczne oraz potrzebę zmiany i wpływu na świadomość publiczną w kontekście nadchodzących zagrożeń i pojawiających się problemów. Dojrzałość prezentowanego dzieła świadczy o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej i pełnej świadomości własnej drogi twórczej. Prezentowane rzeźbiarskie dzieło artystyczne stanowi oryginalne dokonanie artystyczne, jest niebanalną formą wypowiedzi artystycznej, interesującą zarówno w pod względem ideowym, jak i formalnym.

Po zapoznaniu się z rozprawą doktorską, dokumentacją dorobku artystycznego i przedstawionym opisem oraz dokumentacją fotograficzną rzeźbiarskiego dzieła doktorskiego uznaję, że Pan Bartłomiej Schmidt spełnia wymagane ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dn. 20 lipca 2018 r. kryteria dotyczące pozytywnej opinii doktoratu i kwalifikuje się do nadania stopnia doktora w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Jarostaw Bogucki